

Examen VMBO-GL en TL

2022

tijdvak 2
tijdsduur: 2 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 48 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

- 1p 1 Thorbecke was al vóór 1848 lid van de Tweede Kamer. Hij had verschillende ideeën. Zo wilde hij de grondwet wijzigen, waardoor rijke burgers meer invloed kregen op het bestuur van het land. Ook wilde hij dat er meer spoorlijnen kwamen om de infrastructuur te verbeteren.

Welke begrippen passen bij de ideeën van Thorbecke?

- A liberalisme + industrialisatie
- B liberalisme + pacificatie
- C socialisme + industrialisatie
- D socialisme + pacificatie

- 1p 2 In 1896 diende de regering een wetsvoorstel in om meer mensen kiesrecht te geven. Er waren Kamerleden die dit wetsvoorstel niet ver genoeg vonden gaan. Daarom wilden zij het voorstel op enkele onderdelen wijzigen.

Van welk recht maken de Kamerleden gebruik als zij het voorstel willen wijzigen?

- A van het recht van amendement
- B van het recht van budget
- C van het recht van initiatief
- D van het recht van interpellatie

Gebruik bron 1.

- 1p 3 In de bron wordt door de minister een uitbreiding van het kiesrecht voorgesteld.

→ Welke uitbreiding van het kiesrecht wordt bedoeld: **caoutchouc** of **census**? Verklaar je antwoord met behulp van de bron.

Doe het zo:

De uitbreiding van het kiesrecht die wordt bedoeld is: ... (kies uit: caoutchouc / census), omdat ... (geef verklaring met behulp van de bron).

Gebruik bron 2.

- 2p 4 In 1897 begon een onderzoek naar de toestand van woningen in het centrum van Amsterdam. Vlak na dit onderzoek werd de Woningwet aangenomen. Veel liberalen stemden vóór de invoering van deze wet, hoewel dit eigenlijk niet paste bij hun ideeën.
- Geef een reden waarom de Woningwet eigenlijk niet paste bij de ideeën van veel liberalen.
  - Geef, met behulp van de bron, een verklaring waarom veel liberalen toch vóór de Woningwet gestemd hebben.

Doe het zo:

De Woningwet paste eigenlijk niet bij de ideeën van veel liberalen, omdat ... (geef een reden).

Veel liberalen stemden toch vóór de wet, omdat ... (geef een verklaring met behulp van de bron).

- 1p 5 Een omschrijving van een politiek leider:
Deze persoon richtte de eerste politieke partij in Nederland op. Hij was eerst Tweede Kamerlid en later minister-president. Hij vond het belangrijk dat het geloof een rol zou spelen in het bestuur van het land. Zijn aanhangers werden de 'kleine luyden' genoemd.
- Noem de naam van de politiek leider die beschreven wordt.

Gebruik bron 3.

- 1p 6 Bij welke politieke stroming past de boodschap van de politieke prent? Licht je antwoord toe met behulp van de bron.

Gebruik bron 4.

- 1p 7 In de bron wordt verwezen naar 'dit onmisbare politieke wapen'. Dit 'politieke wapen' hoort te staan op de plaats van de stippellijn.
- Welk politieke wapen wordt bedoeld?

Gebruik bron 5.

- 2p 8 De bron gaat over een 'onderlinge strijd'.
- Welk historisch begrip wordt gebruikt voor deze 'onderlinge strijd'?
  - Geef een economische reden voor deze 'onderlinge strijd'.

Doe het zo:

historisch begrip: ...

economische reden: ...

bron 1

Een voorstel van een minister (1896):

Iemand mag stemmen als hij ten minste aan één van de volgende voorwaarden voldoet: het betalen van belastingen, het bezitten van spaargeld, het hebben van bepaalde diploma's, het bezitten van een woning of het verdienen van een bepaald loon.

bron 2

Uitslag van een onderzoek naar woningen in Amsterdam (1897-1900):

aantal kamers in een woning:	woningen met gebreken:	toiletaansluiting op het riool:
1 kamer 37%	vocht 35%	niet aangesloten 54%
2 kamers 26%	stank 24%	aangesloten 46%
3 kamers 21%	rook 22%	

bron 3

Een politieke prent over armoede in een arbeidersgezin (1910):

Dilemma.

„Hij zou misschien nog leven, als hij niet zoo hard had moeten werken. Maar als hij niet zoo hard had gewerkt, had hij niet kunnen leven.”

Toelichting

Bovenaan staat: dilemma (= een moeilijke keuze).

Onderaan staat: “Hij zou misschien nog leven, als hij niet zo hard had moeten werken. Maar als hij niet zo hard had gewerkt, had hij niet kunnen leven.”

Op de achtergrond ligt haar echtgenoot dood op bed.

bron 4

Een oproep voor een demonstratie (1912):

**Sociaal-Democratische Arbeiders-Partij
in Nederland**

Op Rode Dinsdag

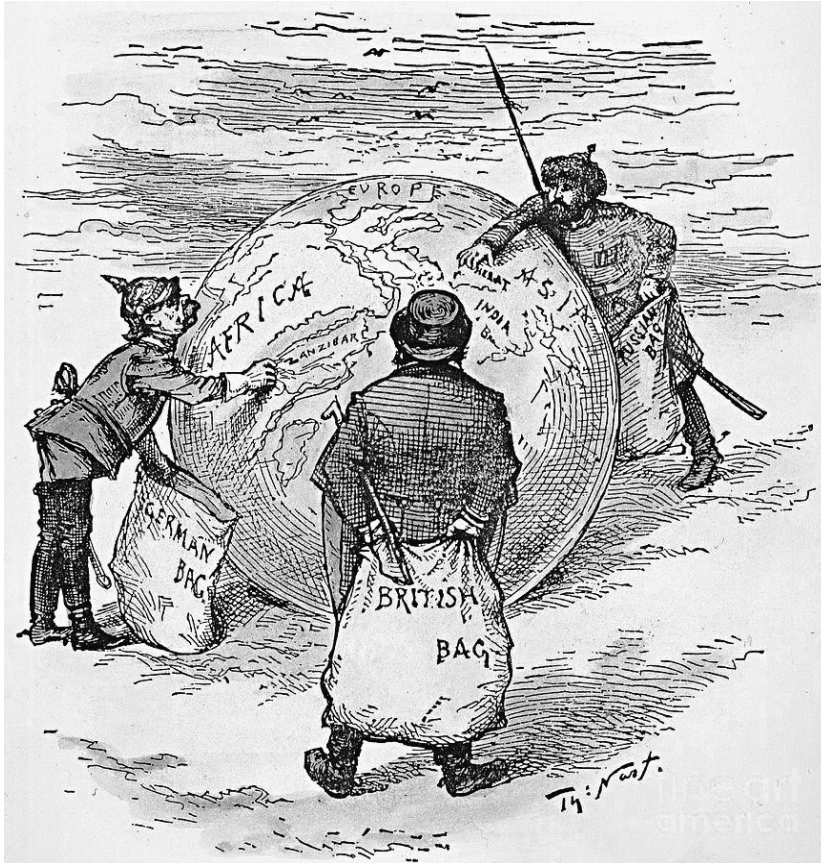
gaan alle georganiseerde arbeiders naar Den Haag
om te demonstreren voor onze belangrijkste eis.

onze eis is .....

Kom op voor de verovering van dit onmisbare
politieke wapen in de klassenstrijd!

bron 5

Een spotprent over de onderlinge strijd om Afrika en Azië rond 1885:

Toelichting

De persoon links stelt Duitsland voor, in het midden Groot-Brittannië en rechts Rusland. Ze hebben alle drie een zak bij zich waar ze al graaiend en hebberig Afrikaanse en Aziatische landen in stoppen (een *bag* is een zak).

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 6.

- 2p 9 Leg uit welke propagandaboodschap de poster bevat.
Doe dit door:
- eerst aan te geven wat de propagandaboodschap is,
  - en daarna een onderdeel van de bron te noemen dat de boodschap duidelijk maakt.

Gebruik bron 7.

- 2p 10 De postzegel is uitgebracht ter herdenking van een aanslag.
→ Welke aanslag wordt met deze postzegel herdacht?
→ En bij welk bondgenootschap hoort het land dat de gebeurtenis herdenkt?
Doe het zo:
aanslag: ...
bondgenootschap: ...

Gebruik bron 8.

- 1p 11 In de bron is een ontwikkeling te zien in de **periode 1914-1918**.
Wat is de oorzaak van deze ontwikkeling?
- A de Dodendraad
  - B de handelsbelemmeringen
  - C de mobilisatie
  - D het distributiesysteem

Gebruik bron 9.

- 1p 12 Op welke kaart zijn met een donkere kleur landen aangegeven die op het moment van de wapenstilstand in november 1918 bij de Geallieerden hoorden?
- A op kaart 1
  - B op kaart 2
  - C op kaart 3
  - D op kaart 4

- 1p 13 Nederland heeft verschillende kiesstelsels gehad.
→ In welk kiesstelsel hebben kleinere partijen een grotere kans om een zetel te veroveren: in het **districtenstelsel** of in het **stelsel van evenredige vertegenwoordiging**? Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

In het ... (kies uit: districtenstelsel / stelsel van evenredige vertegenwoordiging), omdat ... (geef verklaring).

bron 6

Een Britse poster uit de Eerste Wereldoorlog (1917):

De Duitse keizer en een
generaal kijken toe.

**WOUNDED AND A PRISONER
OUR SOLDIER CRIES FOR WATER.
THE GERMAN "SISTER"
POURS IT ON THE GROUND BEFORE HIS EYES.**

Toelichting

Vertaling van boven naar beneden:

Een gewonde en gevangen Britse soldaat smeekt om water.

De Duitse 'verpleegster' giet het water voor zijn ogen op de grond.

bron 7

Een postzegel ter herdenking aan de dood van hun kroonprins (1917):

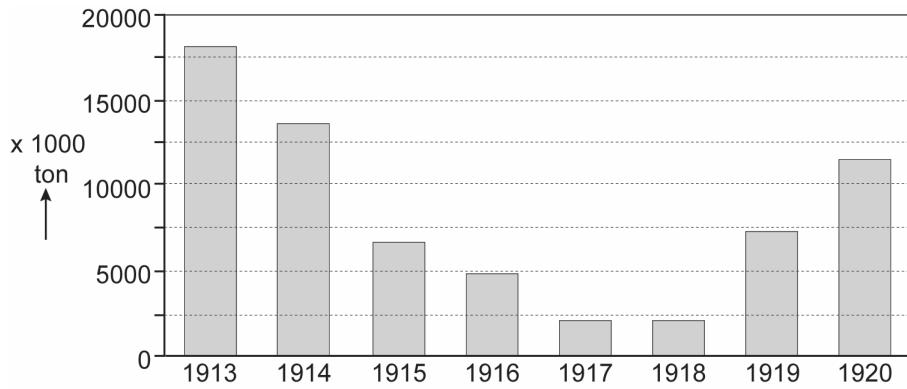

Toelichting

Onderaan staat: 28 juni 1914.

bron 8

Een overzicht van het gewicht aan goederen dat in Nederlandse havens aankomt:

bron 9

Vier kaarten van Europa:

kaart 1

kaart 2

kaart 3

kaart 4

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 10.

- 1p 14 In de bron wordt gesproken over een herstelprogramma.
→ Onder welke naam staat dit herstelprogramma bekend?

Gebruik nogmaals bron 10.

- 1p 15 Het herstelprogramma werkte goed tot eind 1929.
Welke historische gebeurtenis zorgde ervoor dat het herstelprogramma daarna niet meer werkte?
- A de Beurskrach in de Verenigde Staten
  - B de bezetting van het Ruhrgebied
  - C de inflatiepolitiek van de Duitse overheid
  - D de invoering van het Verdrag van Versailles

Gebruik bron 11.

- 2p 16 Enkele Duitsers kregen in nazi-Duitsland deze medaille voor hun betrokkenheid bij een gebeurtenis die in 1923 had plaatsgevonden.
Binnen de NSDAP werd deze medaille beschouwd als een hoge onderscheiding.
- Welke gebeurtenis wordt bedoeld?
→ Geef ook een politiek argument waarom de regering de opdracht om een dergelijke medaille te maken niet vóór 1933 zal hebben gegeven.

Doe het zo:

gebeurtenis: ...

politiek argument: ...

- 2p 17 Hieronder staan zeven begrippen:

- 1 antisemitisme
- 2 anticomunisme
- 3 democratie
- 4 extreem links
- 5 militarisme
- 6 nationalisme
- 7 socialisme

→ Welke **drie** begrippen horen zowel bij het fascisme in Italië als bij het nationaal-socialisme in Duitsland in de periode 1925-1935? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 12.

- 1p 18 Welke begrippen passen bij de bron?
- A persoonsverheerlijking + propaganda
  - B persoonsverheerlijking + terreur
  - C planeconomie + propaganda
  - D planeconomie + terreur

Gebruik bron 13.

- 1p 19 Welk begrip hoort bij de bron?
- A censuur
  - B geheime politie
  - C showproces
  - D strafkamp
  - E zuiveringen

- 2p 20 Een bewering:
Door de Conferentie van München in 1938 werd Sudetenland ingelijfd bij nazi-Duitsland. De uitkomst van deze conferentie past bij het **Heim ins Reich**-beleid van nazi-Duitsland, maar het past óók bij de **appeasement-politiek** van Groot-Brittannië.

→ Leg uit dat de bewering juist is.

Doe dit door:

- eerst aan te geven waarom de inlijving van Sudetenland past bij het Heim ins Reich-beleid van nazi-Duitsland
- en daarna aan te geven waarom de uitkomst een gevolg was van de appeasement-politiek van Groot-Brittannië.

Gebruik bron 14.

- 2p 21 Mensen met een erfelijke ziekte hoorden volgens de nazi's niet thuis in Duitsland. Daarvoor hadden de nazi's enkele redenen.

→ Geef eerst een reden met behulp van de bron.

→ Geef daarna een reden die te maken heeft met de rassenleer.

Doe het zo:

reden met behulp van de bron: ...

reden die te maken heeft met de rassenleer: ...

Gebruik nogmaals bron 14.

- 1p 22 In een rechtsstaat zal de overheid geen posters laten maken met de boodschap dat mensen met een erfelijke ziekte niet in het land thuishoren.

→ Geef een reden waarom posters van de overheid met deze boodschap niet passen bij een rechtsstaat.

Gebruik bron 15.

- 1p 23 In de bron worden de gevolgen van een gebeurtenis in Duitsland beschreven.

→ Noem de naam van die gebeurtenis.

bron 10

Uit een Amerikaanse krant (1924):

De voorbereidingen voor het herstelprogramma zijn vandaag afgerond. Duitsland krijgt een lening van 800 miljoen mark. Daarmee kan Duitsland zijn economie herstellen en weer aan zijn verplichtingen voldoen.

bron 11

Een Duitse herinneringsmedaille:

Toelichting

Op de medaille staat:

München 1923-1933.

9 november.

bron 12

Een poster uit de Sovjet-Unie (1936):

Toelichting

Op de poster staat: Dank u geliefde Stalin voor onze gelukkige jeugd.

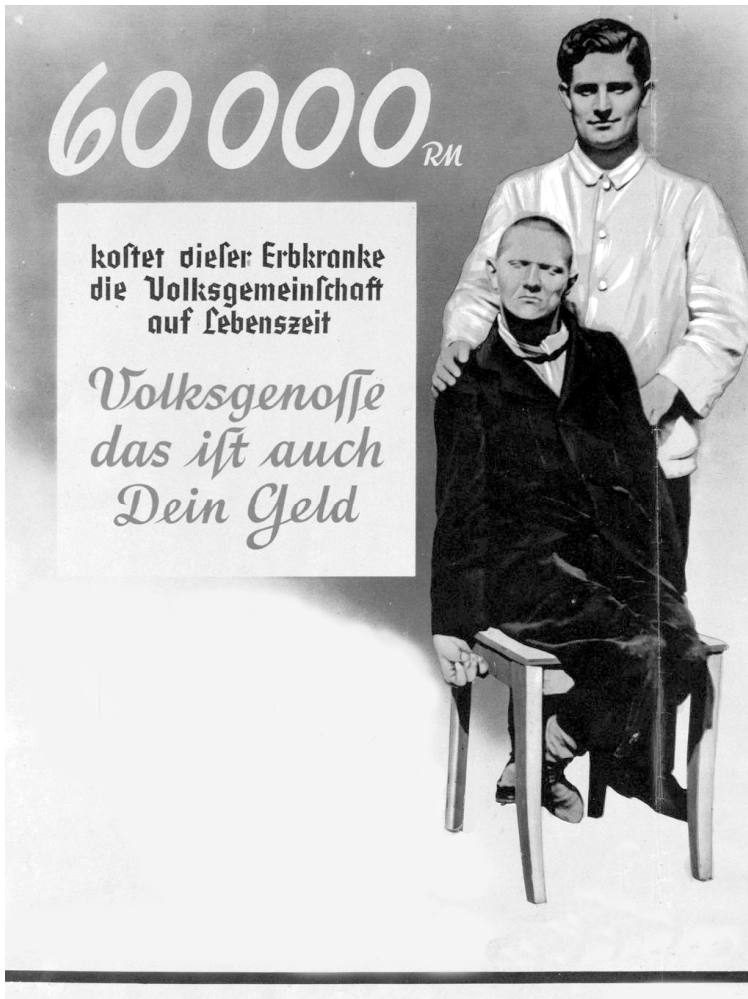
bron 13

Een Russische man vertelt over de tijd van het stalinisme:

Ik weet niet waarom, maar ik voel dat die vent mij constant in de gaten houdt. Hij gedraagt zich erg vreemd. Hij is misschien een spion. Ik moet voorzichtig blijven.

bron 14

Een Duitse propagandaposter over mensen met erfelijke ziektes (1938):

Toelichting

Op de poster staat: 60.000 mark kost deze persoon met een erfelijke ziekte de volksgemeenschap zijn leven lang. Volksgenoot, dat is ook jouw geld.

(De mark was de Duitse munt in 1938.)

bron 15

Uit een krant (1938):

Er werd direct actie ondernomen en aangekondigd dat de Joden zelf alle schade aan hun bezittingen moesten betalen. Ook moesten de Joden een enorme boete betalen. De Joden waren geschokt toen ze dit hoorden. Ze voelden zich al zo verdrietig en ellendig, want hun synagogen waren in brand gestoken, hun winkels en bedrijven waren verwoest en Joodse mannen waren massaal gearresteerd. En nu dit weer.

Door de tijd heen

Gebruik bron 16.

- 2p 24 In de bron staan vijf afbeeldingen die verwijzen naar gebeurtenissen in Nederland tussen 1848 en 1939.

→ Zet de afbeeldingen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ... , dan ... , daarna ... , vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

bron 16

Hieronder en op de volgende twee pagina's staan in totaal vijf afbeeldingen.

afbeelding 1

Twee werklozen zijn aan het schoffelen in Amsterdam in het kader van de werkverschaffing:

afbeelding 2

Vrouwen mogen voor het eerst hun stem uitbrengen bij landelijke verkiezingen:

afbeelding 3

Er vonden veel demonstraties plaats tegen de grote macht van koning Willem II, zoals hier in Amsterdam:

afbeelding 4

Een herinneringsbord aan de revolutiepoging van Troelstra:

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 17.

- 1p 25 Het lied gaat over het beleid van de Nederlandse regering. Welke **beslissing** van de regering past bij het lied? En hoe dacht de regering de **vrede** te behouden?

	beslissing tot	vrede door
A	capitulatie	bondgenootschappen
B	capitulatie	neutraliteit
C	mobilisatie	bondgenootschappen
D	mobilisatie	neutraliteit

- 1p 26 Stel, iemand doet onderzoek naar de Duitse bezetting van Nederland. Hij vindt veel privé-foto's van **Duitse soldaten**, maar hij vindt ook foto's van officiële **Duitse oorlogsfotografen**. Na zijn onderzoek beweert hij dat de privé-foto's van Duitse soldaten **meer** maar ook **minder** betrouwbaar kunnen zijn dan de andere foto's.

→ Geef een argument dat past bij één van deze twee beweringen.

Doe het zo:

De privé-foto's van de Duitse soldaten zijn ... (kies uit: meer / minder) betrouwbaar, want ...

Gebruik bron 18.

- 1p 27 Welke regeringsleider bezoekt de uitkijkpost? En van welke historische gebeurtenis is hij op dat moment getuige?

	regeringsleider	historische gebeurtenis
A	Churchill	aanval op Pearl Harbor
B	Churchill	Slag om Engeland
C	Roosevelt	aanval op Pearl Harbor
D	Roosevelt	Slag om Engeland

Gebruik bron 19.

- 1p 28 Welk begrip past bij de bron?
A ballingschap
B gelijkschakeling
C Hongerwinter
D schaarste

- 2p 29 De Februaristaking in 1941 werd georganiseerd door leden van de Communistische Partij van Nederland. De staking was bedoeld als protest tegen een gebeurtenis in Amsterdam.

→ Welke gebeurtenis wordt bedoeld?

→ Geef een reden waarom de Februaristaking nog steeds belangrijk wordt gevonden.

Doe het zo:

gebeurtenis: ...

De Februaristaking wordt nog steeds belangrijk gevonden, omdat ...

Gebruik bron 20.

- 1p 30 Dit affiche werd in 1943 op meerdere plaatsen in Nederland verspreid. Wie gaf de **opdracht** tot het maken van dit affiche? En welk **begrip** past bij de boodschap van het affiche?

	opdrachtgever	begrip
A	de Duitse bezetter	mobilisatie
B	de Duitse bezetter	tewerkstelling
C	de Nederlandse regering	mobilisatie
D	de Nederlandse regering	tewerkstelling

Gebruik bron 21.

- 1p 31 Vocht de Nederlander voor het **verzet** of was hij een **collaborateur**? Verklaar je antwoord met behulp van de bron.

Doe het zo:

De Nederlander ... (kies uit: vocht voor het verzet / was een collaborateur), omdat ... (geef verklaring met behulp van de bron).

Gebruik nogmaals bron 21.

- 1p 32 De Slag om Arnhem was onderdeel van de militaire operatie waar de soldaat over vertelt.
→ Onder welke naam staat deze operatie bekend?

Gebruik bron 22.

- 2p 33 Iemand beweert dat deze spotprent niet vóór 1941 gemaakt kan zijn, maar ook niet na 1943.

→ Geef met behulp van de bron een argument bij beide beweringen.

Doe het zo:

Niet vóór 1941, omdat ... (geef argument).

Niet na 1943, omdat ... (geef ander argument).

- 1p 34 In 1944 arresteerde de Duitse bezetter 23 mannen omdat ze meehielpen de protestantse verzetskrant Trouw te verspreiden. Ze werden allemaal gevangen gezet in concentratiekamp Vught.

Welk grondrecht werd geschonden door de Duitse bezetter? En is dit een klassiek of een sociaal grondrecht?

	grondrecht	soort grondrecht
A	vrijheid van drukpers	klassiek
B	vrijheid van drukpers	sociaal
C	vrijheid van godsdienst	klassiek
D	vrijheid van godsdienst	sociaal

- 1p 35 Hitler had een algemeen bevel gegeven om alle verzetsmensen die op heterdaad betrapt waren, direct te executeren. Daarom werden de 23 mannen, die werkten voor de verzetskrant Trouw, doodgeschoten in Kamp Vught.

Welke conclusie naar aanleiding van deze gebeurtenis is juist?

Deze gebeurtenis laat zien dat

- A er geen sprake is van een scheiding van machten.
- B er geen sprake is van terreur.
- C er sprake is van een rechtsstaat.
- D er sprake is van klassieke grondrechten.

Gebruik bron 23.

- 1p 36 Wat is de reden dat de generaal in een shock verkeert?
Hij verkeert in een shock omdat hij

- A bij de graven van de gesneuvelde soldaten van D-Day is.
- B de slachtoffers ziet van een bombardement op een Duitse stad.
- C de verwoestingen ziet van de atoombom op Hiroshima.
- D in een bevrijd concentratiekamp in Duitsland is.

bron 17

Uit een soldatenliedje (1940):

geladen is de sfeer
er zijn dreigende wolken
het is het oude liedje weer
ruzies tussen volken
maar zie ons kleine Nederland
de vrede blijft in stand
het bleef zijn lijfspreuk vasthouden
dat inhoudt 'ik zal volhouden'

de jongens aan de grenzen
de jongens aan de kust
doen prachtig hun soldatenplicht
en waken welbewust
de jongens aan de grenzen
de jongens aan de kust
behouden voor het vaderland
de vrede en de rust

bron 18

Uit een krant:

Zondag 15 september 1940

De regeringsleider brengt een bezoek aan een militaire uitkijkpost. Hij vraagt: "Is er nog iets te melden?" "Op dit moment niets," antwoordt de commandant, "maar, Sir, U mag hier niet roken." De regeringsleider gooit zijn sigaar op de grond en trapt hem uit. Op het moment dat hij wil vertrekken gaat het alarm: veertig Duitse vliegtuigen naderen de kust.

bron 19

Uit een krant (1940):

Een recept voor koffie-siroop

In deze tijd moeten we zo zuinig mogelijk zijn. Met koffiesiroop kunt u tot wel drie keer zoveel kopjes koffie maken.

Zo maakt u koffie-siroop:

Brand suiker in een pan.

Roer er gemalen koffie doorheen.

Giet hier kokend water op.

Laat afkoelen en bewaar de siroop in een fles.

bron 20

Een affiche (1943):

OPROEP

**aan ALLE MANNEN
geboren in het jaar 1921,**

Worden opgeroepen om in de periode van 12 t.o.m. 20 Mei 1943 een aanmeldingsformulier bij het Arbeidsbureau in ontvangst te nemen en dit op de hierna genoemde dagen in het Gewestelijk Arbeidsbureau persoonlijk weer af te geven.

De in Januari en Februari	1921	geborenen	melden zich aan op	14 Mei 1943
„ „ Maart en April	1921	„ „	„ „	17 Mei 1943
„ „ Mei en Juni	1921	„ „	„ „	18 Mei 1943
„ „ Juli en Augustus	1921	„ „	„ „	19 Mei 1943
„ „ September en October	1921	„ „	„ „	20 Mei 1943
„ „ November en December	1921	„ „	„ „	21 Mei 1943

in den tijd van 9 - 12 uur en 15 - 17 uur, op de desbetreffende afdeling

Toelichting

Op het affiche staat:

Oproep aan ALLE MANNEN geboren in het jaar 1921,

Worden opgeroepen om in de periode van 12 tot en met 20 mei 1943 een aanmeldingsformulier bij het Arbeidsbureau in ontvangst te nemen en dit op de hierna genoemde dagen in het Gewestelijk Arbeidsbureau persoonlijk weer af te geven.

Daarna volgen de geboortemaanden, de dag van aanmelding en het tijdstip.

bron 21

Een Nederlander vertelt over een militaire operatie (1944):

We zaten in een huis in een dorp bij Arnhem. Om ons heen werd hard gevochten. We konden de hele dag het huis niet uit omdat er te veel vijandige soldaten waren. Het was net donker geworden toen de deur werd opengetrapt. We schrokken, maar gelukkig riep iemand iets in het Duits. We waren dus veilig! We konden ontsnappen uit het dorp en hebben niet veel later gevochten tegen de Britse parachutisten.

bron 22

Hitler gaat op berenjacht:

Toelichting

Boven de eerste tekening staat: Adolf gaat jagen.

Onder aan de eerste tekening staat: Hij gaat achter een berenvel aan ...

Onder aan de tweede tekening staat: ... maar komt misschien wel zonder kleren terug!

De Sovjet-Unie wordt vaak als een beer voorgesteld. De hamer en sikkel zijn symbolen van de Sovjet-Unie.

bron 23

Een herinnering van een Amerikaanse generaal (1945):

Ik kan nog steeds niet goed beschrijven wat er door mij heen ging toen ik zag wat de nazi's gewone burgers hadden aangedaan. Ik was in shock van het geweld en het totale gebrek aan fatsoen en menselijkheid.

Europa en de wereld (1945-1989)

1p 37 In Nederland kregen de militaire acties die het Nederlandse leger in Indonesië in de periode 1945-1949 uitvoerde een bepaalde naam.
→ Wat is de naam die toen aan deze militaire acties werd gegeven?

2p 38 De Nederlandse regering heeft lange tijd **27 december 1949** als datum gebruikt voor de onafhankelijkheid van Indonesië. De Indonesische regering gebruikt **17 augustus 1945** als datum voor de onafhankelijkheid.
→ Verklaar waarom er verschillende datums werden gebruikt.

Doe dit door:

- eerst de reden te geven waarom de Nederlandse regering lange tijd de datum van 27 december 1949 gebruikte, en
- daarna de reden te geven voor het gebruik van 17 augustus 1945 door de Indonesische regering.

Gebruik bron 24.

1p 39 De vraag van het Kamerlid gaat over de rol die de Sovjet-Unie speelde tijdens een bepaalde historische gebeurtenis in de Koude Oorlog.
→ Welke gebeurtenis wordt bedoeld?

Gebruik nogmaals bron 24.

1p 40 Van welk recht maakt het Kamerlid gebruik?

Gebruik bron 25.

2p 41 Hieronder staan vijf namen of begrippen die te maken hebben met de Koude Oorlog:

- 1 BRD
- 2 communisme
- 3 EGKS
- 4 het Westen
- 5 Warschaupact

→ Geef per poster aan welke **twee** namen of begrippen daarbij horen.
Let op! Er blijft één naam of begrip over.

Doe het zo:

Bij poster a horen ... en ... (vul nummers in).

Bij poster b horen ... en ... (vul nummers in).

Gebruik bron 26.

2p 42 Hieronder staan vijf begrippen die te maken hebben met Nederland in de periode 1965-1975:

- a amerikanisering
- b consumptiemaatschappij
- c democratisering
- d ontzuiling
- e Tweede Feministische Golf

→ Noem per beschrijving het begrip dat daarbij hoort. **Let op!** Er blijven drie begrippen over.

Doe het zo:

Bij beschrijving 1 hoort ... (vul letter in).

Bij beschrijving 2 hoort ... (vul letter in).

1p 43 In de zomer van 1989 waren veel DDR-inwoners naar andere Oostbloklanden gevlucht. Na onderhandelingen werden de vluchtelingen met een speciale trein naar de BRD gebracht. De route liep dwars door de DDR. Daar stonden veel mensen op de stations te juichen, maar de politie greep al snel hard in.

→ Geef een politieke reden waarom de regering van de DDR aan de politie opdracht gaf om hard op te treden tegen de juichende mensen.

1p 44 Welke historische gebeurtenis vindt plaats in de DDR, niet lang na de val van de Berlijnse Muur?

- A De DDR sluit zich aan bij het Warschaupact.
- B De politiek leider van de DDR sluit de grens met de BRD.
- C Er vinden vrije verkiezingen plaats in de DDR.
- D In de DDR wordt geprotesteerd tegen het lidmaatschap van de EU.

bron 24

Een vraag van een Eerste Kamerlid aan een minister tijdens een debat (1956):

De houding van de Sovjet-Unie is al wekenlang schaamteloos en agressief. Zou dit niet voor de Nederlandse regering een aanleiding moeten zijn om de Nederlandse ambassade in de Sovjet-Unie te sluiten?

bron 25

Twee posters uit de periode van de Koude Oorlog:

poster a

Toelichting
Bovenaan staat: NATO (= NAVO).
Onderaan staat: zijn kameraden, onze bondgenoten.

poster b

Toelichting
Op de poster staat in verschillende talen: klassenbroeders, wapenbroeders.

bron 26

Hieronder staan twee beschrijvingen over de periode 1965-1975:

beschrijving 1

Een historicus vertelt over zijn jeugd:

Op mijn middelbare school werd door ons als leerlingen de Schoolbond opgericht. In de schoolkrant schreven we felle stukken tegen de rector en de directie. Twee leiders van de Schoolbond werden geschorst en van school gestuurd omdat ze de directie hadden beledigd. Die avond besloten we tot een leerlingenstaking. De dag erna hielden we een protestmars in de stad.

beschrijving 2

Een vraag en antwoord in een damesblad:

Vraag: Mijn zoon is verliefd op een meisje met een ander geloof. Mijn man wil niet dat zij bij ons in huis komt. Ik ben zo bang dat, als we haar niet binnenlaten, de verkering alleen maar hechter wordt. Wat moet ik doen?

Antwoord: U hoeft niks te doen, er is geen probleem. U kunt blij zijn dat uw zoon een aardig meisje heeft gevonden!

Door de tijd heen

- 2p 45 Hieronder staan drie omschrijvingen van wijzigingen in de grondwet:
- 1 Als het bijzonder onderwijs voldoet aan de eisen van de wet, dan wordt het net als het openbaar onderwijs betaald door de overheid.
  - 2 De Tweede Kamer krijgt meer macht dankzij het recht van enquête.
  - 3 Nederlanders die niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien, hebben recht op een uitkering van de overheid.

Vijf jaren waarin de grondwet werd gewijzigd:

- 1848
- 1887
- 1917
- 1919
- 1983

→ Geef per omschrijving aan welk jaar daarbij hoort. **Let op!** Elk jaar mag maar één keer gebruikt worden. Er blijven twee jaren over.

Doe het zo:

Omschrijving 1 hoort bij ... (vul jaar in).
(enzovoort tot en met omschrijving 3)

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

1p 46 Iemand beweert dat de volgende vijf kenmerken bij een politieke beweging horen.

Deze beweging

- 1 heeft vaak een sterke leider waar mensen graag naar willen luisteren.
- 2 is het vaak niet eens met politieke partijen die al langer bestaan.
- 3 praat vaak in tegenstellingen, zoals wij en zij.
- 4 vindt dat het volk bedreigd wordt door te veel immigranten.
- 5 vindt dat zij de enige is die opkomt voor het gewone volk.

Over welke politieke beweging gaat deze bewering?

- A over het feminisme
- B over het liberalisme
- C over het populisme
- D over het socialisme

Door de tijd heen

3p 47 Hieronder staan drie situaties die met de geschiedenis van de NAVO te maken hebben:

- 1 In 1949 werd de NAVO opgericht.
- 2 Na 1991 konden Oost-Europese landen lid worden van de NAVO.
- 3 Op 11 september 2001 kreeg de NAVO te maken met een nieuwe vijand.

→ Geef voor alle drie de situaties een verklaring.

Doe het zo:

situatie 1: ... (geef verklaring)

(enzovoort tot en met situatie 3)

Gebruik bron 27.

1p 48 In de bron zijn vier Duitse postzegels te zien.

→ Zet de postzegels in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

bron 27

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal vier Duitse postzegels:

postzegel 1

Toelichting

Bovenaan staat: Duitse Eenheid.

Links staat: postbedrijf van de Bondsrepubliek Duitsland (BRD).

postzegel 2

Toelichting

Bovenaan staat: Duitse Rijk. Daaronder staat: 10 miljoen.

postzegel 3

Toelichting

Onderaan staat: Duitse Rijk.

postzegel 4

Toelichting

Onderaan staat: Duitse Democratische Republiek.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.